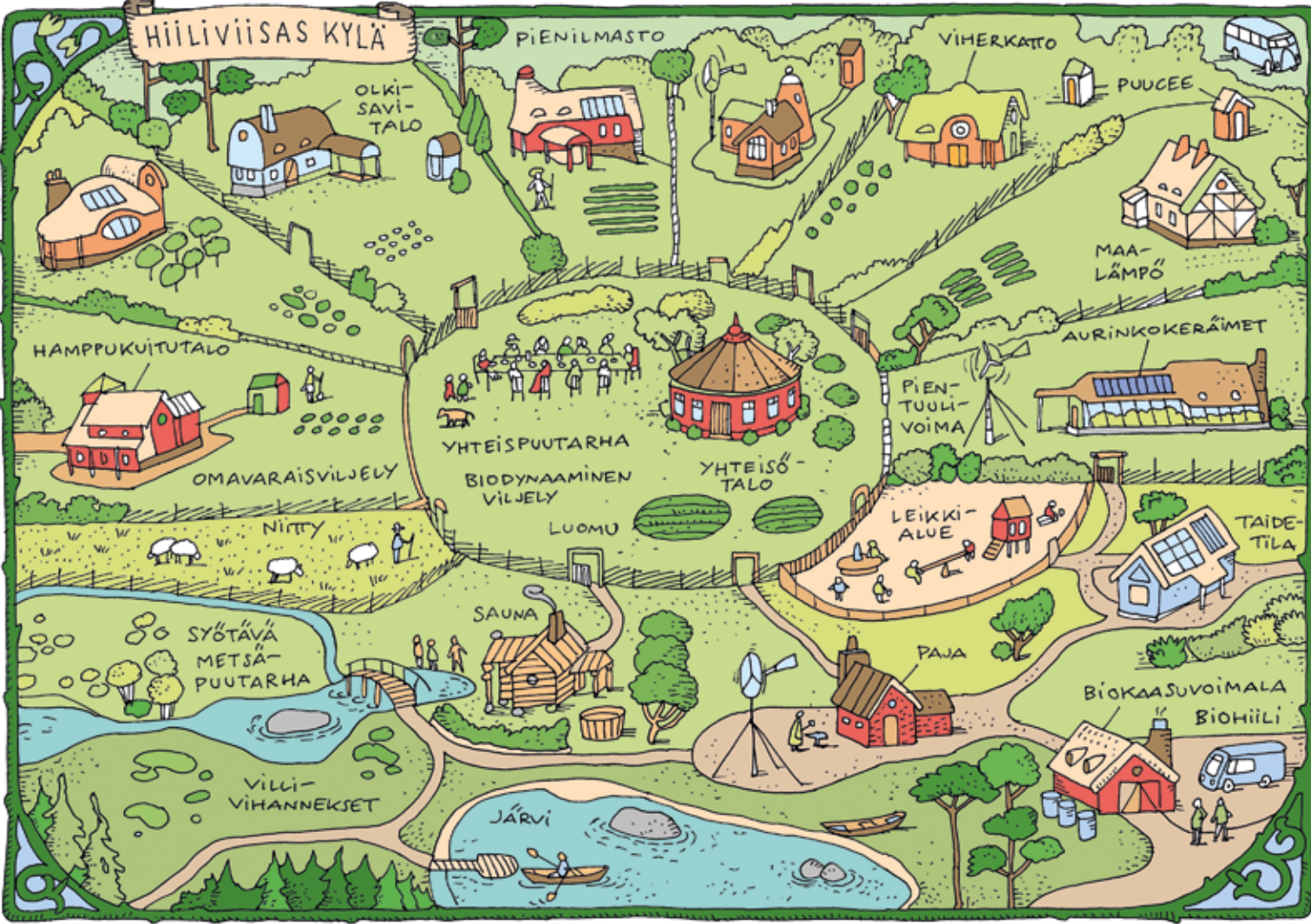

HÄILIVIISAS KYLÄ

PIENILMASTO

VIHERKATTO

PUUCEE

OLKI-SAVI-TALO

MAA-LÄMPÖ

HAMPPUKUITUTALO

AURINKOKERÄIMET

YHTEISPUUTARHA
BIODYNAAMINEN
VILJELY

YHTEISÖ-TALO

PIEN-TUULI-VOIMA

OMAVARAISVILJELY

NITTY

LUOMU

LEIKKI-ALUE

TAIDE-TILA

SYÖTÄVÄ
METSÄ-
PUUTARHA

SAUNA

PAJA

BIOKAASUVOIMALA
BIOHIILI

VILLI-VIHANNEKSET

JÄRVI

HIILIVIISAASTI ARJESSA

Ilmastoviisaus arjessa tarkoittaa tavallisen elämän tekoja, joiden avulla maapallolle jättämämme jalanjälki kevenee ja toimintamme positiivinen vaikutus, kädenjälki, kasvaa. Maaseudun Sivistysliiton hankkeissa kannustetaan ja aktivoidaan maaseudun asukkaita ja toimijoita yksinkertaisiin arjen ilmastotekoihin. Hiiliviisaus-menetelmäkortit esittelevät Vähähiiliset kylät -hankkeiden työkaluja ja tarjoavat ideoita niin yksilöiden kuin yhteisöjenkin käyttöön.

Lue lisää arjen ilmastoteoista:

www.msl.fi/ilmastoviisaus/ilmastoteot

#mslfi #ilmastoviisaus

TEKSTIT: Mari Korhonen, Heli Kallio-Kauppinen,
Reeta Rönkkö, Timo Reko

KUVAT: Mari Korhonen, Heli Kallio-Kauppinen,
Reeta Rönkkö, Timo Reko, Niina Vuori, Sanna Kuitunen,
Tristan Trefoil, Eveliina Keinänen

TAITTO: Riikka Kontio, Sisältötoimisto Waria

MENETELMÄKORTTIEN TUOTANTO:
Maaseudun Sivistysliitto, Vähähiiliset kylät -hankkeet (2018)

KYLÄ KARTALLA -TYÖPAJA

Yksi kartta kertoo enemmän kuin tuhat sanaa ja toimii hyvin keskustelun herättäjänä.

Karttaa on hyvä lähteä työstämään muutaman hengen ryhmässä, joissa on eri-ikäisiä kyläläisiä. Jokaisella ryhmällä on kylän kartta, johon numeroidaan esim. tärkeät paikat, lempipaikat, kokoontumispaikat, kulttuuri- ja maisemakohteet jne.

Myös negatiivisia tunteita herättävät ”epäpaikat”, tyhjän panttina olevat tai ränsistyneet kohteet ”joille tarttis tehdä jotain” kirjataan.

Lisätietoja kohteista kirjataan toiselle paperille. Ryhmässä valitaan tärkeimmät esille nousseista kohteista. Näille kohteille voidaan suunnitella jatkotoimia, kuten talkoita tai rahoitussuunnitelmia.

Lue lisää karttatyöpajoista:

<https://msl.fi/ilmastoviisuus/ilmastoteot>

Missä on mielipaikkasi?

1. Penikkelampi (luonnonlampi)
2. JÄTTILOKONPUTKI VILJELMÄ!
3. Koulun piha
4. Kalettoman lampi (laavu)
5. Nurmen ranta yhtiön luonnontieteiden mylly-alue kantatila

TAPAHTUMIEN HIILIVIISASTAMINEN

Suurten väkijoukkojen kokoontumisiin liittyy monenlaista ruokahuoltoa, jätehuoltoa, liikennejärjestelyjä ja tarvikkehankintoja. Hiiliviisas tapahtumajärjestäjä pohtii voisiko tarjotut järjestää paikallisesti tuotetulla lähiruoalla?

Kuinka lajitella ja kierrättää jätteet tehokkaasti? Onnistuisiko biojätteiden kompostointi? Löytyykö paikalta kuivakäymälöitä ja voisiko energiaa tuottaa vaikka siirrettävillä aurinkopaneleilla? Pääsisikö tapahtumapaikalle yhteiskuljetuksella? Voisiko kertakäyttöastiat korvata laina-astiasstolla?

Esimerkkejä hiiliviisaista tapahtumajärjestelyistä:

<https://msl.fi/ilmastoviisaus/ilmastoteot>

Kestävää vai kertakäyttöistä?

TEKSTIILITUUNAUUS

Tarpeettomaksi jäänyt tekstiili voi saada uuden elämän pienen tuunauksen tuloksena. Vanhat farkut, t-paidat ja muut vaatekappaleet taipuvat kasseiksi, patalapuiksi tai vaikka tilkkuina yhteisölliseksi taideteokseksi.

Vinkejä tekstiilituunaukseen:

<https://msl.fi/ilmastoviisaus/ilmastoteot>

Tilkuista taidetta vai tarvetekstiilejä?

Tulisiko kuivakäymälä tarpeeseen?

HUUSI KIERRÄTYSMATERIAALISTA

Kylän kokoontumispaikoilla on usein luontainen tarve viihtyisille ja simpeleille käymäläratkaisuille. Ajanmukainen kuivakäymälä eli huussi säästää vettä ja nappaa talteen arvokkaita ravinteita. Näppärissä käsissä uusi huussi rakentuu talkoovoimin sutjakasti.

Ohjeita ja vinkkejä aiheeseen Käymäläseura Huussin sivuilta:

<http://www.huussi.net/materiaalia/>

www.msl.fi/ilmastoviisaus/ilmastoteot

KOHOPENKIN RAKENTAMINEN

Pihanhoidon, kotitalouden ja kotieläinten sivutuotteiden hyödyntäminen onnistuu kätevästi, kun niitä käytetään viljavien kohopenkkien perustamiseen. Risut, komposti, kotieläinten pehkut, ruohosilppu ym, vaikkapa biohiilellä tai bokashilla höystettynä, kootaan “lasagne”-tyyliin kerroksittain kasvualustaksi. Penkin voi kaivaa hieman maan sisään tai perustaa vaikka suoraan nurmikolle, pahvien päälle.

Kohopenkissä viihtyvät esim. talvivalkosipulit tai kurpitsat ja kesäkurpitsat.

Tarkat kohopenkin rakennusohjeet:

<https://msl.fi/ilmastoviisaus/ilmastoteot>

Löytyisikö pihastasi penkkiaineksia?

HÄVIKKIRUOKA / YHTEISRUOKAILU

Kylän yhteinen ruokailu on hyvä tapa hyödyntää hävikkiruokaa ja sillä voi olla myös suuri merkitys paikallisen yhteisöllisyyden luomisessa. Yhteisen aterian äärellä tulee ravituksi monella tapaa.

Elintarvikkeita voivat ruoka-apuun luovuttaa kaikki elintarvikealan toimijat, kuten alkutuottajat, jalostajat, varastot, myymälät, suurtaloudet ja ravintolat.

Lue Niinilahden ja Kunnasniemen hävikkiruokalounaista:

<https://msl.fi/ilmastoviisaus/ilmastoteot>

Eviran ohje lahjoitettujen elintarvikkeiden käytöstä ja jakelusta:

<https://www.evira.fi/elintarvikkeet/valmistus-ja-myynti/elintarvikehuoneistot/ruoka-apu/>

Syötäiskö yhdessä?

KYLÄTALOT EI

OPAS KYLÄTALOJEN SÄHKÖN- JA

Tämän oppaan tarkoituksena on laadunvalvontaa ja säästöjä saadaan pian maksavat itsensä takaisin sähkö- ja lämmityksen osalta. Jokainen kylätalo on erillinen, mutta yhteydessä. On tärkeää olla yhteydessä kunnasta.

Esimerkiksi rakennuksen väärin johtaa kosteusongelmiin. Myös rikkoutumiseen ja vesivahinkoihin toteuttaa itse, eivät ne vaadita.

ÄLÄ LÄMMITÄ HARAKOITA

Yläohjan tarkistuksessa täytyy huolehtia turvallisuudesta. Vieraan rakennuksen yläohjaa ei pidä lähteä tutkimaan yksin ellei tiedä, mihin uskaltaa astua.

villaa. Talloin toimenpide voi olla kannattava, varsinkin jos talon käyttöaste on korkea.

HUOMIOI PALOTURVALLISUUS.

SAMMAL, SAHANPURI VAI VILLA

Yläohjan eristämässä on tärkeää huomioida materiaalin paksuus sekä käytetty materiaali. Vanhoissa taloissa saattaa olla eristeenä esimerkiksi sammalta ja hiekkaa, joiden eristekyky on heikko.

Hyväkuntoisenkin purun tai sammaleen vaihtaminen nykyisempään eristeisiin parantaa energiatehokkuuden lisäksi myös paloturvallisuutta.

Villan kokonaispaksuus on oltava vähintään 20 cm, mielellään 40 cm.

Jos eristeen paksuus ei ole riittävä tai materiaali on heikosti eristävä, lisäeristykseen asentamista kannattaa harkita. **Asennus tulee suunnitella huolellisesti ja huomioida ilmankulku.**

SAHANPURUN ERISTYSKYKY ON VAIN NOIN PUOLET VILLAN ERISTYSKYKYÄ.

Sahanpurun heikompi eristyskyky korvaa eristeen paksuus: jos sahanpurun paksuus on esimerkiksi yli 40 cm ja eriste näyttää hyväkuntoiselta, ei toimenpiteisiin välttämättä kannata energiansäästön vuoksi ryhtyä.

Tuulensuojainten avulla voidaan tarvittaessa estää villan liikkuminen, jos villaa joudutaan asentamaan räystäaseen asti.

Eristyksen suunnittelussa kannattaa arvioida myös työskentelytila: onko pois siirrettävää rojua, pystyykö tilassa seisomaan.

Jos tila on avoin, kulkusillat ja tuulenohjaimet kunnossa ja eristeenä oleva puru näkyvissä, voi siihen olla hyvinkin helppo lisätä päälle hieman puhallus-

KÄYTTÄ KYLÄLAISTEN TALKOIVOIMAA JA SÄÄSTÄ KUSTANNUKSIA!

KYLÄTALOJEN KIINTEISTÖKATSAUKSET -OPAS

Kylätalojen lämmittämiseen ja käyttöön kuluu usein paljon energiaa. Tämä näkyy tietenkin myös ylläpitokuluissa.

Säästökohteita voi löytää käymällä läpi kylätalon lämmön-, sähkön- ja vedenkulutusta, eristysratkaisuja, valaistusta sekä talon käyttöä.

Kohti vähähiilisiä kyliä -hankkeessa laaditusta Kylätalot energiapiheiksi -oppaasta löytyy konkreettisia ohjeita oman kylätalon energiankulutuksen ja sitä kautta hiilijalanjäljen pienentämiseen.

Käy nappaamassa vinkit oman kylätalosi käyttöön!

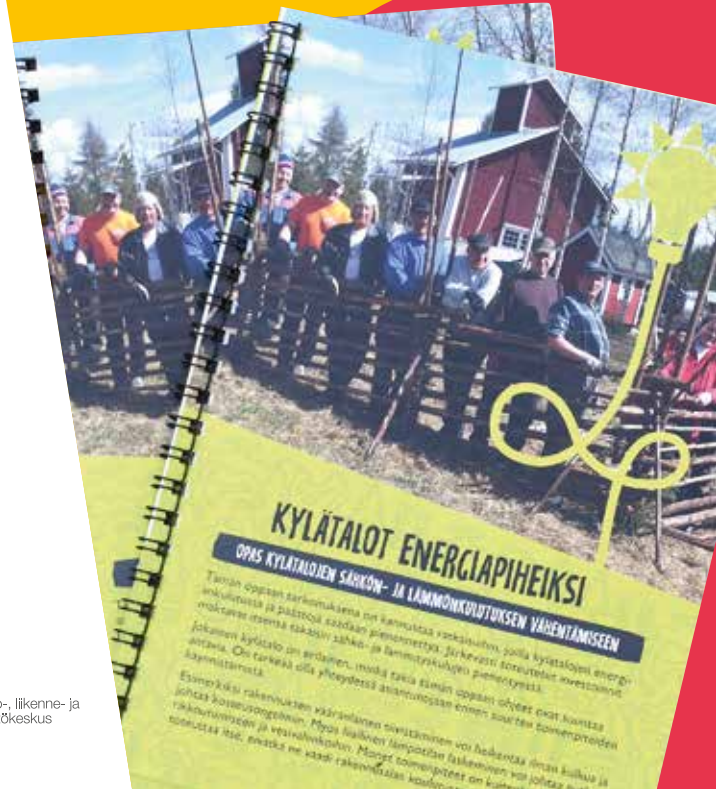
Opas löytyy osoitteesta

https://issuu.com/suomenymparistokeskus/docs/kylatalot-energiapiheiksi_energiaop

Lue lisää <https://msl.fi/ilmastoviisaus/ilmastoteot>

Olisiko energiakatsauksen aika?

BOKASHI - BIOJÄTTEEN KIIERRÄTYS

Kotitalouksissa syntyvän biojätteen kompostointi on ekoteko. Perinteisen lämpökompstorin rinnalle on syntynyt myös uusia kompostointitapoja.

Bokashi -kompostoinnissa biojäte hajoaa nopeasti ja hajuttomasti maitohappokäymisen avulla. Keittiöjätteet pilkotaan ja tyhjennetään päivittäin ilmatiiviiseen astiaan, päälle ripotellaan maitohappobakteereja sisältävää rouhetta. Kun astia on täynnä, se jätetään pari-ksi viikoksi huoneenlämpöön odottamaan. Sinä aikana bakteerit hajottavat jätettä niin, että kun se sekoitetaan vanhaan multaun, jäte muuttuu parissa viikossa valmiiksi mullaksi.

Bokashi -kompostointi tuottaa ravinteikasta multaa, joka jo valmiiksi sisältää maaperän kannalta tärkeitä mikrobeja. Lisäksi bokashi -kompostoinnin etuna tavalliseen kompostointiin verrattuna on se, että kasvihuonekaasuja syntyy todella vähän. Bokashi -kompostointi sopii hyvin myös kylän yhteiseksi jutuksi. Joko aletaan?

Lue lisää: <https://msl.fi/ilmastoviisaus/ilmastoteot>

Pieni, sievä ja sisäisesti komposti?

AURINGOSTA SÄHKÖÄ JA LÄMPÖÄ

Aurinkoenergian hyödyntäminen kodin tai kylätalon lämmityksessä ja sähkön tuotannossa on ilmastoviisas askel kohti energiaomavaraisuutta.

Aurinkosähkön tuotantoon voi tutustua asiantuntijan vetämällä aurinkosähkökurssilla tai tutustumiskäynnillä aurinkosähköä tuottavaan kohteeseen. Pienen aurinkosähköjärjestelmän asentaminen voidaan toteuttaa myös yhteisvoimin työpajan muodossa.

Kesäaikaan sähkö- tai puulämmitteisen vesivaraajan lämmittäminen aurinkolämmön avulla säästää myös vaivaa ja rahaa. Aurinkolämpökeräimiä voi ostaa, mutta keräimiä voi rakentaa myös itse suhteellisen edullisesti itse, alkuun pääsee lämpökeräinten rakentamiskurssilla.

Lue lisää Maukkulan aurinkosähköjärjestelmästä ja aurinkokeräinten rakentamiskurseista:

www.msl.fi/ilmastoviisaus/ilmastoteot

Meidänkin katolle aurinkokeräin?

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus

BIOHIILI

Pihapiirin risujen ja muiden kuivien kasvijätteiden hyödyntämismuoto on valmistaa niistä maanparannusaineena käytettävää biohiiltä.

Biohiili on kuivasta eloperäisestä aineksesta (risuista, oljesta, järviruo'osta tms) valmistettua hiiltä. Hiilen rakenne on hyvin huokoinen, jonka johdosta sitä käytetään parantamaan maaperän veden ja ravinteiden pidätkykyä. Biohiilen huokokset toimivat myös oivallisena "hotellina" maaperän pieneliöille joka omalta osaltaan parantaa maan elinvoimaa.

Biohiiltä voi valmistaa tarkoitukseen suunnitellulla hiiletimellä tai kartion muotoisessa maakuopassa. Jokainen kilogramma biohiiltä sitoo maaperään 3,5 kiloa hiilidioksidia hyvin pitkiksi ajoiksi verrattuna siihen, että pihan siivouksessa kertyneet risut hävitettäisiin tavalliseen tapaan polttamalla. Hiiletys on siis sekä resurssi- viisas että ilmastoviisas teko.

Lue lisää biohiilestä

<https://msl.fi/ilmastoviisuus/ilmastoteot>

Hukkapuu hyötykäyttöön!

EKOLOGINEN PERMAKULTTUURIPHA

Permakulttuuri on ekologisen piha-/tilasuunnittelun menetelmä, jonka nimi tulee sanoista permanent agriculture. Permakulttuurityöpajassa tutustutaan mm. suunnittelun perusteisiin, maaperän hoitoon, kompostointiin, kumppanuuskasveihin, syötäviin metsäpuutarhoihin ja opetellaan käytännössä esimerkiksi kohopenkkien rakentamista tai nurmikkopotun istuttamista.

Katso nurmikkopotun istutusohjeet
www.msl.fi/ilmastoviisaus/ilmastoteot

Kasvatetaanko kyläjuhlille omat perunat?

Luomulihaa
suoraan maatilalta!

Luomulihaa
suoraan
maatilalta!

Sydänmaan
Highlander

omamaatila.fi

MOVANO

OMAN PAIKKAKUNNAN LÄHIRUOKARENGAS

Lähiruoan kysynnän ja tarjonnan yksi kohtaamispaikka on Reko-lähiruokarengastoiminta. Malli koostuu Facebook-palvelussa toimivasta ryhmästä ja säännöllisistä, suoraan kuluttajalta lähituottajalle tehtyihin ennakkotilauksiin perustuvista jakotapahtumista, joista ryhmässä ilmoitetaan.

Reko-jako tapahtuu sovitulla tiheydellä ja kukin jako ilmoitetaan paikkakunnan oman Reko-renkaan Facebook-ryhmässä. Tuottajat tekevät joka jakoon oman ilmoituksensa, ja tilaajat tekevät tilauksensa ilmoitukseen kommentoimalla. Näin tuottaja tietää jo paikalle tullessaan paljonko myyntiä on tulossa, ja että liikkeellelähtö kannattaa. Kuluttaja pääsee noutamaan kerralla usean lähituottajan tuotteita.

Lue lisää REKO -toiminnasta ja löydä lähin REKO-renkaasi

<http://www.aitojamakuja.fi/reko.php>

Mitä herkuja paikkakuntasi
Reko-renkaassa on tarjolla?

PIENPUU RAKENTAMALLA HIILINIELUKSI

Polttopuun lisäksi hyviä käyttömuotoja nykymetsänhoidossa joskus korjaamatta jäävälle pienpuulle ovat suositut perinteiset aidat, erilaiset penkit, istuimet, aidanteet, huussit, ulkovarastot, kasvatuslaatikot, suojat ja katokset.

Tällaisten rakennelmien ikä on noin 20–30 vuotta. Voisi ajatella, että ne ovat siis keskipitkiä hiilinieluja. Rakentamalla 500 metriä pistoraitaa sidotaan 10 kiintokuutiometriä puuta. Tämä vastaa 10 tonnia hiilidioksidia (CO₂ ekvivalentti), eli maaseudulla asuvan henkilön vuotuista keskimääräistä hiilidioksidipäästö määrää.

Pienpuurakentamisen voi järjestää sosiaaliseksi tapahtumaksi tai yhteisölliseksi toimeksi, jolloin siitä tulee yhteinen ilo.

Lue lisää <https://msl.fi/ilmastoviisaus/ilmastoteot>

Kukahen osaisi tehdä pistoraitaa?

YHTEISJÄTEASTIAT

Kylä, asuinyhteisö tai naapuriporukka voi hankkia yhteisen jäteastian esim. Poltettavalle jätteelle. Usein myös jäteyhtiöt suosittelevat kotitalousjätteiden yhteisastioita.

Tuupovaaran Heräjärven kylällä on yksi yhteinen jättepiste, jonne kaikki kyläläiset ja kausiasukkaat tuovat poltettavat jätteensä. Jo yli kaksikymmentä vuotta kestänyt jätteiden yhteiskeräys on pikku hiljaa koonnut kaikki kyläläiset yhteiseen jäterinkiin. Kyläyhdistyksen jäsenmaksu on samalla jätemaksu. Poltettavien jätteiden yhteiskeräminen on innostanut myös kimppoihin kun viedään muita jätteitä kunnan tai Rinkin keräyspisteisiin.

Tutustu tarkemmin Heräjärven jätekimppaan

<https://msl.fi/ilmastoviisuus/ilmastoteot>

Paljonkohan siinä säästäisi..?

